

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

:: Za naše ::
gospodarje.

Kje naj začnemo, da izboljšamo svoje kmetijsko stanje?

Kedar nameravamo kaj zidati, postavimo najprej iz najdebelejšega kamena močan temelj, ki mora nositi celo stavbo. — Ravnotako moramo svojim kmetijam dati trden temelj, na katerega se mora naslanjati vse kmetijstvo.

Poglejmo nekoliko, kaj in kje je tisto, kar smemo pri gospodarstvu imenovati temelj, od katerega je odvisen ves kmetijski uspeh.

Če gremo v poletnem času po zemljiščih naših kmetov, najdemo neredkokrat v eni in isti legi ter enaki sestavi zemlje parcele, ki se močno razlikujejo med seboj, četudi imajo iste naravne pogoje. Na enih se rastline silno zanikerno razvijajo tako, da od njih ni pričakovati povoljnih uspehov, na drugih pa imajo lepo in močno rast, ki daje prav dobre pridelke.

Ako pa vprašate kmeta, ki ima tako zanemarjeno polje, kaj je vzrok slabega vspeha, se zgovarja navadno, da nima sreče itd. Ko pa pridete na njegov dom in pogledate malo okolu hleva, vam že od daleč udari v nos po gnoju sprideni zrak. Pred hlevom leži navadno kup gnoja, neporavnane in nepotlačene; kokoši brskajo po njem, solnce ga izsuševa. Gnojnice se odteka od hleva in gnoja po potih in kanalih v bližnji potok, le v najboljšem slučaju po bližnjem vrtu. Privzdigneš gnoj z vilami, je ves plesnjev in kar kadi se iz njega. O kakem pravilnem ravnanju z gnojem in gnojnico še govora ni, kaj šele o urejenem gnojišču in gnojnični jami. Sedva pri takem gospodarstvu tudi hlev navadno ni vzoren. Temen je kakor ječa in pobeljen morda še takrat ni bil, ko je bil nov. In pa živina! Reva je medla in suha, da ne bi obesil nanjo samo klobuka, ampak tudi suknjič.

Kako je pa pri Švicarju? Ta ima na gnojišču gnoj lepo poravnan in stlačen.

Okoli pa je zasajeno drevje, ki varuje gnoj, da se ne izsuši. Gnojnice se izliva v zato prirejeno jamo in gnoj z njo večkrat poškropi, da ostane vedno vlažen. Hlev ima v najlepšem redu in napolnjenega z dobro rejeno živino, da se človek nehote zveseli pri takem pogledu.

Sedaj nam je tudi jasno, zakaj ima prvi na njivah slabe vspehe, drugi pa dobre. Prvi je vozil na polje mesto dobrega slab, redilnih snovi oropan gnoj, drugi pa pravilno oskrbovan, masten gnoj. Poglavitni temelj vsakega kmetijstva je torej hlev in gnojišče. Od pravilno vredenega hleva in dobro oskrbovanega gnojišča je odvisen ves vspeh kmetijstva.

Dobijo se gospodarji, ki imajo lepo živino in dobro polje, četudi nimajo pravega gnojišča, temveč gnoj devajo na kup, ga dobro poravnajo in stlačijo. Tako dobijo dober gnoj in lepe vspehe. Pa še veliko lepši bi bili ti, če bi imeli gnojnično jamo in bi gnojnico vozili po travnikih. Navadno pravijo taki gospodarji: »Saj gnoj popije vso gnojnico; nič se je ne izgubi,« pa z gotovostjo trdim, da gre tudi pri takem z najboljšim ravnanjem polovico gnojnice v zgubo. Da je to res, povedo tiste rastline, ki jim pravijo kobulnice, to so vranji parkelj, pikasti mišjak itd. Te rastejo največ pri takih hlevih in gnojiščih, kjer je zemlja napita gnojnice, medtem ko je strda drugo zemljišče.

Ako torej hočemo, da nam ne gredo ravno najdragocenejša gnojila v nič, moramo imeti v prvi vrsti betonirane hleve, dobro vrejena gnojišča in gnojnične jame, da ne uide prav nič gnojnice. Potem bomo lahko dobro gnojili in pridelali več na polju in travnikih in redili več živine, ki je danes za kmeta najvažnejša. Mesto da kupujemo draga umetna gnojila in podpiramo tuje bogatine, uredimoraje hleve, gnojišča in gnojnične jame, pa ostane denar doma in rastlo bo najlepše blagostanje.

Uredba švicarskega hleva.

Ker sedaj vemo, da je hlev z dobrim gnojiščem najvažnejša stavba pri gospodarstvu, moramo tudi vedeti, kako naj bo urejen, da bo ustrezal svojemu namenu.

Vzemimo si za zgled Švico! Tam redi in živi kmeta skoro izključno le živinoreja. Zato pa skrbi, da ima hlev, ki odgovarja namenu. V Švici ima vsak, naj bo velik kmet ali kajžar, betoniran hlev in

prostorno gnojnično jamo, torej se mu nikjer nič gnojnice ne izgubi.

* Zaradi lažjega pregleda sem napravil majhen načrt v temelju in preseku takega švicarskega hleva novejša sestave. Hlev je tako urejen, da je delo lahko in urno, na kar gledajo danes povsod, ko so delavci redki in dragi.

Na prvi pogled vidimo na načrtu, da je hlev po dolgem razdeljen na tri dele, namreč: goveji in konjski hlev, krmilnico ter shrambo za seno in moštarno. Krmilnica in shramba za seno sta lesen. Na zunanji strani, na koncu je uvoz ali most an hlev, spredaj pa gnojnična jama, gnojišče in odtok gnojnice. Pri hlevu se skoro povsod nahaja umetno korito za vodo.

Oglejmo si sedaj od bližje vsak del.

V hlev vadijo od zunanje strani v našem slučaju trojna vrata. Končna v goveji, oziroma konjski hlev, stranska na gnojišče. Vrata so navadno široka 1:30 do 1:50 m, visoka pa 2 m. V notranjščini je hlev širok 4 do 6 m in visok 2:50 do 3 m. Švicarski hlevi so v obče precej nizki, ali kljub temu dokaj zračni. Okna so 1 m široka in 60 do 75 m visoka in tako prirejena, da je zračenje lahko. Strop je lesen. V Švici najdemo povsod lesene strope, kakor tudi večinoma po naših hlevih. Jasli, staje in tla so vsa iz betona. Jasli so 65 do 75 cm visoke, dno meri 50 do 60 cm in je žlebach, široke so pa navadno 60 do 70 cm.

Staje so dolge 1:60 do 2:20 m in visijo proti jarku 5 do 8 cm. Po nekaterih krajih imajo zato tako kratke staje, ker nima jo nastilja. Vsi odpadki torej padajo v jarek in živina ostane snažna. Obče pa delajo staje 2 do 2:20 m dolge, ker je veliko boljše za breje krave. Novejši čas pokladajo na beton deske, ker je beton mrzel in se živali lahko prehlade.

Jarek za stajami je širok 35 do 50 cm in globok 15 do 25 cm, visi pa proti jami. Hodnik je širok 1:50 do 2 m, tukaj devajo navadno kaka teleta. Cel hlevski tlak je tako delan, da visi vse proti jarku. Iz hleva peljejo vrata v krmilnico.

Krmilnica ima namen, da se v nji pripravlja krma za pokladanje. S konca ima široka vrata, da se lahko pelje krma na vozu notri, v hlevski steni pa odprtine 30 do 40 cm visoke in 2 do 3 m široke, skozi katere se poklada krma. V Švici ima vsak hlev tako urejeno krmilnico.

Škramba za seno je ključna poselek kmetov, v našem slučaju na hlev. V največjem času namreč stalo vse hleve tak, da se s krmom ne skrbi več hlevske gospodarice in je tudi čisto neprednost, če je prazen. Z kmetijami velikim adre, da je seno kar pri roki, in s. je tudi spravljeno zelo skrajano. V Švici stalo vse hleve včasih ali most na hlev, kakor tudi na našem sadru. Ker pridelajo veliko krmu, si stajajo delo, ko dva človeka lahko zmedeni brez uplajenja in se tudi seno ne razstara. Vse namreč zapeljejo kar na hlev, pa ni za zmetavanje treba iziti do pet tudi, kakor pri nas.

Ker pridelujejo Švicarji veliko sadja, se pri vsaki večji kmetiji nahaja moštarnja. Navadno je na pod hlevsko streho, ker stoji most tudi za dopejvanje sadja. Tudi se naše muhe in stoka in potem mošt tudi nikaj kipi.

Gnojilnica jama se nahaja ali za govejim hlevom, ali spredaj ali pa s krmu, kakor namreč pravi dopušč. Dolga je navadno kakor hlev in široka 1-50 do 2 m, globoka pa v gornjem delu 1 m, v spodnjem pa 1-20 do 1-40 m. Navadno računa Švicarji za govedo 1m³. Razdeljena je na tri dele in je pokrita z močnimi deskami. Pod jamo so položene železne cevi, ki imajo v premeru 12 do 15 cm in pešijo do iztoka, kjer je velika gina. Vsak del jame je na najnižjem mestu zvezan s tremi cevmi z veliko veko, ki se zamašena s posebno pripravo, da se lahko po iztoku izprazni poljubno, kateri del se hoče, kar je tudi na podobi razvidno.

Iztek je izkopen in obzidan jarek, tako da more potri z vozom. Dostikrat je 2 do 3 m globok, da je izpraznjenje jame mogoče. Kar je samo ob sebi umljivo, je naprava takega iztoka v hribih veliko lažja kot v ravnini.

Gnojilnice je neposredno poleg gnojilne jame in je prav za prav tudi betonirana jama, pokrita z jelovimi bruni, na katere potem pokladajo gnoj, ki se odceja v tako imenovani zbirnik (Sammel). Ta je navadno dolg in ozek.

Gotov si misliš, dragi bralec, zakaj toliko jam in tako velikih. Živna vendar ne napravi toliko gnojnice! Premeteni Švicar je rabi toliko, pa si jo preskrbi. Svoje sadne vrtove kosi štiri do petkrat, da tudi šestkrat na leto, zato pa mora imeti zelo pognojene. Gnoji pa izključno z gnojnico, po vsaki košnji z nova. Kje jo dobi? Kakor sem že preje omenil, gleda na to, da pridejo vsi odpadki v hlevu v gnojilni jarek, stelo pa odstrani. Prišla bi sedaj vsa gnojnica pregosta in prehuda, saj je znano, da prehuda rastline pože. Zato jo zredči tako-le, predno gnoji:

Kakor sem že omenil, ima pod gnojilnim zbirnikom, v katerega se odceja gnoj. Vanj napelje po žlebeh kapnico ali pa po kanalih deževnico. V zbirniku stoji lesena, priprazna setavljena sesalica, s katero goni vodo v gnojilno jamo tako, da pride na tretjino gnojnice dve tretjini vode. Ko je gnojnica tako razredčena, meša jo s ponebnimi grabljami, da se trdi odpadki razstopijo in da je po celi jami dovolj močna. Kedar začne gnojnico voziti,

kar napelje sod pod pipo pri iztoku in v eni minuti je sod z vsehino bi bi poln. Take gnojilne iztoke se dobi pri vsaki kmetiji, če ima le sedem do deset glav živine. Vse pa je tako urejeno, da je delo kar najlažje in najhitreje.

Gnojno si radoveden, zakaj ima jama tri oddelke in ne samo enega. Švicar je tako razdeljen, da ga ni nič para. Dobre ve, da mora gnojilna jama, ker je sušova jedca in tako razdeljena kotliče toliko izoduje ter na rast trave slabo učinkuje. Da ne vozi nepovpre, ima tri oddelke, ki jih izpraznjuje po vrsti. Ker vozi skoro vsak teden, pride vsak oddetek po trih do štirih tednih na vrsto, v tem času pa že kipi. S kipenjem gnojilna veliko pridobi na redilnih snoveh in čudovito pospešuje rast trave, kar večkrat občudujem.

To je torej tista »zlata jama«! In po pravici jo Švicar tako imenuje, saj mu je temelj vsega blagostanja, ki vlada v Švici že nad 50 let. Hleva brez gnojilne jame si tam sploh misliti ne morejo, kot mi ne kozolca brez lat.

Gnojilnice. Tudi z gnojem znajo Švicarji bolje ravnati, kakor mi. Ne napravijo si samo veliko gnojnice, ampak tudi veliko dobrega gnoja. Iz hleva odstranijo gnoj na gnojilnice, kjer ga takoj poravnajo in stlačijo. Gnojilnice je dolgo in ozko, kakor sem omenil. Švicar namreč gnoj ne poravnava čez celo gnojilnice naenkrat, ampak dela kup od enega konca proti drugemu. Ko je kup na enem mestu dovolj visok, potem začne voziti zraven. Kedar pa gnoj zemljišče, ga pa lemije ravno tako. Starejši, dobro predelani, pride preje na vrsto, ko novejši. Gnojilnice je pokrito, kakor že rečeno, z bruni, da se gnoj odceja v nabiralnik ter da pride zrak tudi spodaj do gnoja, kar pospešuje razpad. Po tem razpadu so redilne snovi gnojeve za rastline prikladnejše in torej bolj učinkujejo.

Deželna elektriška centrala.

Ne da se tajiti, da kranjska dežela kaže zadnja leta vidna znamenja gospodarskega napredka. Sicer smo še daleč zadaj za raznimi deželami, ki uživajo ugodnejše naravne in politične pogoje, ali vsaj temelj za gospodarsko povzdigo je položen in v ljudstvu se kaže veliko zanimanje za vse, kar bi moglo povzdigniti naš gospodarski položaj. Zlasti odkar se je razvila združna ideja, ki je naučila najširše sloje prebivalstva, kako se dajo majhne sile posameznikov združiti v veliko moč, se je pojavilo na vseh poljih veselo in plodonosno gibanje.

V obrti pa ne napredujemo, kakor bi bilo želeli. Ne le pomikanje strokovne izobrazbe je v tem oziru občutno, ampak tudi sredstev manjka za razvoj industrije. Najboljši pripomoček razvoja industrije so prirodne sile, ki jih je treba postaviti v službo človeškemu delu. Pa to zmoro samo veliki kapital, ki ga ni v domačih rokah. V tem oziru namerava deželni odbor predložiti deželnemu zboru velevažen načrt, ki bi bil vsaj za en del kranjske dežele, ki ima sedaj že ustvarjene vse pred-

pogoje za razvoj industrije, namreč za Gorenjsko, največjega pomena. To bi bila deželna električna centrala, ki bi velik del naše dežele preskrbel z električno lučjo in gonilno silo za motorje v uporabo obrti in poljedelstvu.

Moderni razvoj zahteva tudi od poljedelca, da uporabi zase nove znake, ki bi mu olajšale težko delo in mu nadomestile delavske sile, ki jih sedaj žal mnogo krat niti dobiti več ni mogoče. Zato si nabavljajo poljedelci kmetijske stroje in v nekaterih krajih so se že ustanovile strojne zadruge, v katerih si kmetovalci skupno nabavljajo stroje za poljedelska dela. Ta napredek bi se brez dvoma pospešil, ako bi bile zadrugam in posameznim posestnikom na razpolago cenene gonilne sile.

Še veliko večja je pa potreba gonilne sile za obrtnika. Dandanes tlači malega obrtnika konkurenca tovarov, ki imajo na razpolago velika sredstva, s katerimi mali obrtnik nikakor ne more tekmovali. Vsled tega propada domači obrt in muno potrebno je, podati tudi manjšemu obrtniku pripomoček, da more za svoj obrat uporabiti vse tehnične pridobitve.

Korist in ugodnost električne razsvetljave je splošno priznana in zato se zlasti naša mesta, pa tudi že kmečke občine trudijo pridobiti si v ta namen električni tok, bodisi z lastnimi napravami, ali na ta način, da stopijo v zvezo s kakim tovarnarjem, od katerega kupujejo tok. Take majhne naprave so večinoma jako nezahtodne in imajo poleg velikih ustanovnih in obratnih stroškov tudi razne pomanjklivosti. Čim večja je taka naprava in v čim večji množini proizvaja potrebni tok, tembolj zadošča svojem namenu in tem manjši so primeroma njeni stroški.

So pa tudi še drugi nagibi, ki so dovedli deželni odbor do njegovega sklepa.

Na Gorenjskem so vodne sile zlasti ob Savi, ki danes še niso izkoriščene, a samo vprašanje časa je, da se to zgodi. Pa kdo jih bo izkoristil in v katero svrhu? V pošteve pridejo tu trije faktorji: ali privatni kapital, ali država, ali pa dežela z našimi občinami.

1. Domačega kapitala ni v toliki meri, da bi se mogel s uspehom lotiti tako velikega podjetja. Prepustiti bi morali to tujemu kapitalu, ki v resnici že sega po naših vodnih silah. Deželni odbor nikakor ni nasprotnik privatne inicijative na gospodarskem polju, ampak želi tudi privatni podjetnosti dati novih pogojev, da se more vedno bolj razviti. Vendar ima svoje tehtne pomisleke, da bi prepustil naše vodne sile brezskrbno njihovi usodi.

Kranjska dežela že po svoji prirodni legi ključ k sebi podjetnost mednarodnega kapitala. Odrta nam je pot k morju in odpira se velik trg v orijentu. Kranjska dežela je na križišču dveh svetovnih prometnih cest, od katerih vodi ena od severa proti jugu, in druga veže vzhod z zahodom. Železniške zveze so na vse strani ugodne. Taka dežela je kakor ustvarjena za razvoj obrtnosti. Pa tudi mednarodni kapital, ki ga ti predpogoji morajo privabiti v našo deželo, bi naše vodne sile izkoriščal samo v svoje svrhe in ne bi od-

dajal ničesar širšim slojem našega poljedelskega in obrtnega prebivalstva. Mi pa hočemo, da se te vodne sile socializirajo, da postanejo last vsega ljudstva in vir dohodkov za najširše sloje. Povzdigniti hočemo v prvi vrsti naš samostojni srednji stan. Nečemo, da bi naše ljudstvo postalo narod dninarjev, ampak hočemo narod samostojnih podjetnih gospodarjev na svoji zemlji. — Zato želi deželni odbor vodne sile, ki so v največji nevarnosti, pridobiti in jih postaviti v službo domačemu prebivalstvu, predno se jih še drugi polaste. Za privatno podjetnost ostane še tak dovolj široko polje.

2. Drugi faktor, ki pride tu v poštev je država. Železniška uprava se bavi že dalje časa z vprašanjem, kako vpeljati na naših železnicah električni obrat in si je izbrala v ta namen največje vodne sile naše Gorenjske. Ne oporekam, da bi država od tega utegnila imeti korist, a za nas pride v poštev v prvi vrsti dejstvo, da bi, ako železniška uprava izvrši svoj namen, te vodne sile služile edino samo namenom železnice, popolnoma odtegnjene bile pa za drugo uporabo našemu ljudstvu in to za vso bodočnost. Vsled tega je deželni odbor z vso energijo nastopil proti nameri uprave državnih železnic in je pri dotični obravnavi odločno izrekel, da naj te vodne sile služijo namenom obrti in poljedelstva. V ta namen se je deželni odbor priglasi kot podjetnik v imenu našega prebivalstva in vložil tudi svoj projekt. Ta korak deželnega odbora ni ostal brezuspešen. Železniška uprava se je izjavila, da je pod gotovimi pogoji pripravljena priznati deželi prednost pri uporabi vodnih sil. V to svrhu se vrše pogajanja, kako bi se nameravana centrala izvršila kot deželno podjetje, ki bi v slučaju elektrificiranja železnic tudi železnici oddajalo potrebni tok.

3. Tretji faktor, ki pride v poštev, je torej dežela s svojimi občinami, ki bi gotovo najbolje ustregla domačim razmeram in gospodarskim potrebam našega prebivalstva. Predno se pa stori tak dalekosežen sklep, ga je treba natančno pretehtati. Deželni odbor bi mogel priporočiti deželnemu zboru le tedaj tako napravo, ako bi prišel do trdnega prepričanja, da bi se taka naprava tudi resnično rentirala. V to svrhu je uvedel deželni odbor proizvodbe, koliko toka bi se takoj oddalo za luč in koliko za moč. Zlasti v obrtnih krogih se je ta misel sprejela takoj spočetka z velikim veseljem. Mnogo obrtnih podjetij se sedaj ne more razširiti zaradi pomanjkanja moči. Tudi industrijalci, ki so si že priredili drage lastne centrale, čutijo nedostatkost svojih naprav in žele, da bi se deželna centrala čimprej izvršila, ker bi jih rešila velikih investicijskih stroškov. Veliko manjših obratov, in na to polagamo največjo važnost, bi pa postalo šele možnih, ako bi jim bila na razpolago taka podeželna centrala.

Za proizvodbe in napravo projektov je pooblastil deželni odbor splošno električno družbo Union (A. E. G. Union), ki izvršuje sedaj proizvodbe po svojih tehnikih. Inženirja te družbe gospoda Uhl in Dušan Šernec se bosta oglasila te dni pri občinah

in pri večjih podjetnikih, da — za sedaj seveda čisto neobvezno — nabereta podatkov, koliko moči bi taka podeželna centrala mogla oddati. Od teh proizvodb je odvisen prvi obseg cele naprave oziroma naprava sama. Natančnejši pouk pa bodo podale knjižice, ki se bodo izdale v ta namen.

Letošnja košnja.

Naši gospodarji so pričakovali, da se bodo cene živini precej dvignile, ker otava lepo kaže in se ni bati takega pomanjkanja krme, kakor lansko leto. Boljša košnja je pri nas le v nekaterih krajih. Na Notranjskem in Dolenjskem se pritožujejo gospodarji, da bodo letos še veliko manj pridelali kakor lansko leto. Ob hudi suši so se korenine posušile, da je letos vsa trava tako redka, kakor še nikdar poprej. Druga leta so imeli veliko detelje. Letos je zimski mraz in dolgi sneg rdečo deteljo skoro popolnoma vzel; domača detelja je pa redka in malovredna. Mnogi so že zdaj v zadregi. Komaj za par tednov je še sena, ko se še jesen ni začela. Ljudje so začeli živino prodajati in jo za vsako ceno riniti naprej.

Zalostna tolažba nam je v tej nesreči pomanjkanje sena tudi v drugih deželah. Na severu so imeli lani prav dobro košnjo. Letos so gori tem huje prizadeti. Spomlad je bila mrzla, da trava ni mogla rasti; potem je junija in julija skoro vedno deževalo, da je prav veliko pokosene trave segnilo. Češka, Moravska, Gorenja Avstrija in Štajerska so imele prav slabo prvo košnjo. Naj bo otava še tako lepa, vendar ne bo zadostovala krma čez zimo. Na Štajerskem je le ena okrajna zadruga naročila za svoje člane 200 vagonov sena po 12 K 100 kg., torej skupno za 240.000 K. Kako more potem kmet še shajati? Zdaj pa vse živino naprej tiši, da se je le znebi.

Prihodnje leto je komaj upati izboljšanje cen, ker se bo gotovo sklenila trgovinska pogodba s Srbijo in Rumunsko. Po teh pogodbah bosta smeli obe državi uvažati do 70.000 glav zaklane živine.

Za naše gospodarstvo izvirajo iz tega pomanjkanja krme prav važne posledice. Toliko travnikov imamo in vendar sena še primanjkuje!

Večini posestnikov se zdi škoda onih kronic za napravo dobre gnojne jame in zbetoniranega hleva. Gotovo bi vsaj tretjino sena imeli več, ko bi vso gnojnico porabili. Sami sebe pa travniki skoro gotovo ne bodo gnojili.

Povsod se pritožujejo nad pomanjkanjem sena. Pojdi pa malo v gozde. Videl boš tam skoro cela senožeta najlepše trave, ki brez vsake koristi izginja. Ali bi ne mogli v gozdih pasti živine.

Mali dečko bi zadostoval za veliko čedo. V drugih deželah napravljajo z velikimi stroški prave pašnike, pri nas smo še to, kar imamo, zanemarili. Ker živina nikdar ne pride na prosto, se je paši skoro odvadila. Pravijo, da paša gozdu škoduje. Seveda, če bi se paslo le po svetu, kjer je malo razvito drevje. Če je les enkrat zaraščen, potem paša gozdu le koristi. Ne

pozabi pa, koliko bolj trdna in zdrava bo tvoja živina, če se bo večkrat v gozdu pasla. Za živinorejske zadruge, ki nimajo planin, bi bila paša v gozdu zelo potrebna in koristna.

Ko je lani manjkalo sena, so mnogi gozdno travo v koših domu nosili. Dobro je teknila živini. Če jo bo pa živina sama popasla, bo še veliko boljše.

Ker bo letos veliko živine odprodane, bodo gotovo mlečni izdelki zelo dragi. V severnih deželah se že zdaj menijo kmetje, da bo treba ceno mleku zvišati. Pri nas bodo skušali hitro napraviti sklepe za sir, maslo in mleko. Bodite previdni! Zdaj smo mi na konju. Če hočejo dobro blago imeti, naj tudi dobro plačajo.

Otroci naj se učijo.

Pred več stoletji niso znali niti visoki gospodje brati in pisati. Takrat je bil mož ugleden, če je znal dobro meč sukati. Zdaj imamo skoro v vsaki mali občini šolo, kjer se otroci učijo poštevanke in abecednik, da marsikatera mati misli, da je mali že celi učenjak. Mnogo gospodarjev pa le postrani gleda ta napredek v šoli. Še vedno mislijo, da je zadosti, če znajo otroci za silo brati in pisati, drugače pa sta sekira in kosa boljša za kmeta. Taki starši ne bodo spodbujali otrok k večji pridnosti, ampak jih bodo le odvrčali od učenja. Otroci izgubijo zanimanje za šolo, katerega pozneje ni več mogoče malim vcepiti. Ker je zdaj ravno čas, ko se bodo šole začele, je potrebno, da si ta predmet malo natančneje ogledamo.

Kolikor mož zna, toliko velja. Bog vé vse in čimbolj spoznavamo svet in zemeljske moči, bolj bomo v tem tudi spoznali Boga in lepoto njegovega stvarstva. Za dobro in človeku primerno življenje je v sedanjih razmerah potrebno, da se človek veliko nauči. No, kaj pa pomaga učenost?

Ko je na Francoskem trtna uš skoro popolno pokončala vinograde, so prosili gospodarji ministrstvo, naj jim pošljejo kakega moža, ki jim bo rešil trto in odvrnil gospodarski polom. Tamošnji kmet ima skoro le vino za prodati. Če tega ni, nima kaj drugega prodati. Vlada pošlje kemika in znanega učenjaka Pasterja. Takrat so pa zrastle kmetje: »Nam trta gine. Mesto pametnega vinorejca, nam pošlje vlada enega filistra, ki trte še videl ni. S tem gotovo ne bo nič.« — Paster je preiskaval, našel trtno uš in rešil francoskega kmeta. Le njegove iznajdbe prihranijo ljudem vsako leto na sto in sto milijonov denarja in milijonom bolnikom povrnejo zdravje, ker se je tudi v tem odlikoval, kakor nobeden drug v preteklem stoletju. Pri vsej svoji učenosti je bil prav otroče pobožen in vedno molil rožni venec. Ko so mu očitali, da ima vero kakor bretanski kmet, je ponižno odgovoril: »Če boste molili zame, bom imel še tako vero, kakor bretanska kmetica.«

Kaj pomaga učenost, vam kažejo železnice. Kako težko so popred prodajali

Šramba za seno je tikoma poleg krmilnice, v našem slučaju na tleh. V novejšem času namreč zidajo vse hleve tako, da se 1. krma ne kvari vsled hlevske soparice in je tudi strop trpežnejši, če je prazen, 2. je krmiljenje veliko lažje, če je seno kar pri rokah, in 3. je tudi spravljanje zelo olajšano. V Švici imajo vsi hlevi uvoz ali most na hlev, kakor tudi ta na našem načrtu. Ker pridelajo veliko krme, si olajšajo delo, ko dva človeka lahko zmečeta brez trpljenja in se tudi seno ne raztresa. Voz namreč zapeljejo kar na hlev, pa ni za zmetavanje treba štiri do pet ljudi, kakor pri nas.

Ker pridelujejo Švicarji veliko sadja, se pri vsaki večji kmetiji nahaja moštarina. Navadno je ta pod hlevsko streho, ker služi most tudi za dopeljavanje sadja. Tukaj se sadje melje in stiska in potem most tudi tukaj kipi.

Gnojnična jama se nahaja ali za govejim hlevom, ali spredaj ali pa s konca, kakor namreč prostor dopušča. Dolga je navadno kakor hlev in široka 1.50 do 2 m, globoka pa v gornjem delu 1 m, v spodnjem pa 1.20 do 1.40 m. Navadno računajo Švicarji za govedo 1m³. Razdeljena je na tri dele in je pokrita z močnimi deskami. Pod jamo so položene železne cevi, ki imajo v premeru 12 do 15 cm in peljejo do iztoka, kjer je velika pipa. Vsak del jame je na najnižjem mestu zvezan s temi cevmi z veliko vecho, ki je zamašena s posebno pripravo, da se lahko po iztoku izprazni poljubno, kateri del se hoče, kar je tudi na podobi razvidno.

Iztok je izkopen in obzidan jarek, tako da more notri z vozom. Dostikrat je 2 do 3 m globok, da je izpraznjenje jame mogoče. Kar je samo ob sebi umljivo, je naprava takega iztoka v hribih veliko lažja kot v ravnini.

Gnojnišče je neposredno poleg gnojnične jame in je prav za prav tudi betonirana jama, pokrita z jelovimi bruni, na katere potem pokladajo gnoj, ki se odceja v tako imenovani zbiralnik (Sammler). Ta je navadno dolg in ozek.

Gotovo si misliš, dragi bralec, zakaj toliko jam in tako velikih. Živina vendar ne napravi toliko gnojnice! Premeteni Švicar je rabi toliko, pa si jo preskrbi. Svoje sadne vrtove kosi štiri- do petkrat, da tudi šestkrat na leto, zato pa mora imeti zelo pognojene. Gnoji pa izključno z gnojnico, po vsaki košnji z nova. Kje jo dobi? Kakor sem že preje omenil, gleda na to, da pridejo vsi odpadki v hlevu v gnojnični jarek, steljo pa odstrani. Prišla bi sedaj vsa gnojnica pregosta in prehuda, saj je znano, da prehuda rastline požge. Zato jo zredči tako-le, predno gnoji:

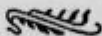
Kakor sem že omenil, ima pod gnojniščem zbiralnik, v katerega se odceja gnoj. Vanj napelje po žlebeh kapnico ali pa po kanalih deževnico. V zbiralniku stoji lesena, priprosto setavljena sesalka, s katero goni vodo v gnojnično jamo tako, da pride na tretjino gnojnice dve tretjini vode. Ko je gnojnica tako razredčena, meša jo s posebnimi grabljami, da se trdi odpadki razstopi in da je po celi jami dovolj močna. Kedar začne gnojnico voziti,

kar zapelje sod pod pipo pri iztoku in v eni minuti je sod z vsebino 10 hl poln. Take gnojnične iztoke se dobi pri vsaki kmetiji, če ima le sedem do deset glav živine. Vse pa je tako urejeno, da je delo kar najlažje in najhitrejš.

Gotovo si radoveden, zakaj ima jama tri oddelke in ne samo enega. Švicar je tako najden, da ga mu ni para. Dobro ve, da mora gnojnica kipeti, ker je surova jedka in tako rastlinam kolikor toliko škoduje ter na rast trave slabo učinkuje. Da ne vozi nepovrete, ima tri oddelke, ki jih izpraznjuje po vrsti. Ker vozi skoro vsak teden, pride vsak oddelek po treh do štirih tednih na vrsto, v tem času pa že kipi. S kipenjem gnojnica veliko pridobi na redilnih snoveh in čudovito pospešuje rast trave, kar večkrat občudujem.

To je torej tista »zlata jama«! In po pravici jo Švicar tako imenuje, saj mu je temelj vsega blagostanja, ki vlada v Švici že nad 50 let. Hleva brez gnojnične jame si tam sploh misliti ne morejo, kot mi ne kozolca brez latic.

Gnojnišče. Tudi z gnojem znajo Švicarji bolje ravnati, kakor mi. Ne napravijo si samo veliko gnojnice, ampak tudi veliko dobrega gnoja. Iz hleva odstranijo gnoj na gnojnišče, kjer ga takoj poravnajo in stlačijo. Gnojnišče je dolgo in ozko, kakor sem omenil. Švicar namreč gnoja ne poravnava čez celo gnojnišče naenkrat, ampak de'a kup od enega konca proti drugemu. Ko je kup na enem mestu dovolj visok, potem začne voziti zraven. Kedar pa gnoji zemljišče, ga pa jemlje ravno tako. Starejši, dobro predelani, pride preje na vrsto, ko novejši. Gnojnišče je pokrito, kakor že rečeno, z bruni, da se gnoj odceja v nabirnik ter da pride zraku tudi spodaj do gnoja, kar pospešuje razpad. Po tem razpadu so redilne snovi gnojeve za rastline prikladnejše in torej bolj učinkujejo.

Deželna elektriška centrala.

Ne da se tajiti, da kranjska dežela kaže zadnja leta vidna znamenja gospodarskega napredka. Sicer smo še daleč zadaj za raznimi deželami, ki uživajo ugodnejše naravne in politične pogoje, ali vsaj temelj za gospodarsko povzdigo je položen in v ljudstvu se kaže veliko zanimanje za vse, kar bi moglo povzdigniti naš gospodarski položaj. Zlasti odkar se je razvila zadružna ideja, ki je naučila najširše sloje prebivalstva, kako se dajo majhne sile posameznikov združiti v veliko moč, se je pojavilo na vseh poljih veselo in plodono gibanje.

V obrti pa ne napredujemo, kakor bi bilo želeli. Ne le pomanjkanje strokovne izobrazbe je v tem oziru občutno, ampak tudi sredstev manjka za razvoj industrije. Najboljši pripomoček razvoju industrije so prirodne sile, ki jih je treba postaviti v službo človeškemu delu. Pa to zmore samo veliki kapital, ki ga ni v domačih rokah. V tem oziru namerava deželni odbor predložiti deželnemu zboru velevažen načrt, ki bi bil vsaj za en del kranjske dežele, ki ima sedaj že ustvarjene vse pred-

pogoje za razvoj industrije, namreč za Gorenjsko, največjega pomena. To bi bila podeželna električna centrala, ki bi velik del naše dežele preskrbel z električno lučjo in gonilno silo za motorje v uporabo obrtu in poljedelstvu.

Moderni razvoj zahteva tudi od poljedelca, da uporabi zase nove iznajdbe, ki bi mu olajšale težko delo in mu nadomestile delavske sile, ki jih sedaj žal mnogo krat niti dobiti več ni mogoče. Zato si nabavljajo poljedelci kmetijske stroje in v nekaterih krajih so se že ustanovile skupne zadrage, v katerih si kmetovalci skupno nabavljajo stroje za poljedelska dela. Ta napredek bi se brez dvoma pospešil, ako bi bile zadrugam in posameznim posestnikom na razpolago cenene gonilne sile.

Še veliko večja je pa potreba gonilne sile za obrtnika. Dandanes tlači malega obrtnika konkurenca tovarn, ki imajo na razpolago velika sredstva, s katerimi mali obrtnik nikakor ne more tekmovali. Vsled tega propada domači obrt in nujno potrebnost je, podati tudi manjšemu obrtniku pripomoček, da more za svoj obrat uporabiti vse tehnične pridobitve.

Korist in ugodnost električne razsvetljave je splošno pripoznana in zato se zlasti naša mesta, pa tudi že kmečke občine trudijo pridobiti si v ta namen električni tok, bodisi z lastnimi napravami, ali na ta način, da stopijo v zvezo s kakim tovarnarjem, od katerega kupujejo tok. Take majhne naprave so večinoma jako nezadostne in imajo poleg velikih ustanovnih in obratnih stroškov tudi razne pomanjkljivosti. Čim večja je taka naprava in v čim večji množini proizvaja potrebni tok, tembolj zadošča svojemu namenu in tem manjši so primeroma njeni troški.

So pa tudi še drugi nagibi, ki so dovedli deželni odbor do njegovega sklepa.

Na Gorenjskem so vodne sile zlasti ob Savi, ki danes še niso izkoriščene, a samo vprašanje časa je, da se to zgodi. Pa kdo jih bo izkoristil in v katero svrhu? V pošteev pridejo tu trije faktorji: ali privatni kapital, ali država, ali pa dežela z našimi občinami.

1. Domačega kapitala ni v toliki meri, da bi se mogel s uspehom lotiti tako velikega podjetja. Prepustiti bi morali to tujemu kapitalu, ki v resnici že sega po naših vodnih silah. Deželni odbor nikakor ni nasprotnik privatne inicijative na gospodarskem polju, ampak želi tudi privatni podjetnosti dati novih pogojev, da se more vedno bolj razviti. Vendar ima svoje tehtne pomisleke, da bi prepustil naše vodne sile brezskrbno njihovi usodi.

Kranjska dežela že po svoji prirodni legi kliče k sebi podjetnost mednarodnega kapitala. Odprta nam je pot k morju in odpira se velik trg v orientu. Kranjska dežela je na križišču dveh svetovnih prometnih cest, od katerih vodi ena od severa proti jugu, in druga veže vzhod z zahodom. Železniške zveze so na vse strani ugodne. Taka dežela je kakor ustvarjena za razvoj obrtnosti. Pa tudi mednarodni kapital, ki ga ti predpogoji morajo privabiti v našo deželo, bi naše vodne sile izkoriščal samo v svoje svrhe in ne bi od-

da dal ničesar širšim slojem našega poljedelskega in obrtnega prebivalstva. Mi pa hočemo, da se te vodne sile socializirajo, da postanejo last vsega ljudstva in vir dohodkov za najširše sloje. Povzdigniti hočemo v prvi vrsti naš samostojni srednji stan. Nečemo, da bi naše ljudstvo postalo narod dninarjev, ampak hočemo narod samostojnih podjetnih gospodarjev na svoji zemlji. — Zato želi deželni odbor vodne sile, ki so v največji nevarnosti, pridobiti in jih postaviti v službo domačemu prebivalstvu, predno se jih še drugi polaste. Za privatno podjetnost ostane še itak dovolj široko polje.

2. Drugi faktor, ki pride tu v poštev je država. Železniška uprava se bavi že dalje časa z vprašanjem, kako vpeljati na naših železnica električni obrat in si je izbrala v ta namen največje vodne sile naše Gorenjske. Ne oporekam, da bi država od tega utegnila imeti korist, a za nas pride v poštev v prvi vrsti dejstvo, da bi, ako železniška uprava izvrši svoj namen, te vodne sile služile edino samo namenom železnice, popolnoma odtegnjene bile pa za drugo uporabo našemu ljudstvu in to za vso bodočnost. Vsled tega je deželni odbor z vso energijo nastopil proti namerji uprave državnih železnic in je pri dotični obravnavi odločno izrekel, da naj te vodne sile služijo namenom obrti in poljedelstva. V ta namen se je deželni odbor prijavil kot podjetnik v imenu našega prebivalstva in vložil tudi svoj projekt. Ta korak deželnega odbora ni ostal brezuspešen. Železniška uprava se je izjavila, da je pod gotovimi pogoji pripravljena priznati deželi prednost pri uporabi vodnih sil. V to svrhu se vrše pogajanja, kako bi se nameravana centrala izvršila kot deželno podjetje, ki bi v slučaju elektrificiranja železnic tudi železnici oddajalo potreben tok.

3. Tretji faktor, ki pride v poštev, je torej dežela s svojimi občinami, ki bi gotovo najbolje ustregla domačim razmeram in gospodarskim potrebam našega prebivalstva. Predno se pa stori tak dalekosežen sklep, ga je treba natančno pretehtati. Deželni odbor bi mogel priporočiti deželnemu zboru le tedaj tako napravo, ako bi prišel do trdnega prepričanja, da bi se taka naprava tudi resnično rentirala. V to svrhu je uvedel deželni odbor poizvedbe, koliko toka bi se takoj oddalo za luč in koliko za moč. Zlasti v obrtnih krogih se je ta misel sprejela takoj spočetka z velikim veseljem. Mnogo obrtnih podjetij se sedaj ne more razširiti zaradi pomanjkanja moči. Tudi industrijalci, ki so si že priredili drage lastne centrale, čutijo nedostatnost svojih naprav in žele, da bi se deželna centrala čimprej izvršila, ker bi jih rešila velikih investicijskih stroškov. Veliko manjših obratov, in na to polagamo največjo važnost, bi pa postalo šele možnih, ako bi jim bila na razpolago taka podeželna centrala.

Za poizvedbe in napravo projektov je pooblastil deželni odbor splošno električno družbo Union (A. E. G. Union), ki izvršuje sedaj poizvedbe po svojih tehnikih. Inženirja te družbe gospoda Uhl in Dušan Sernec se bosta oglasila te dni pri občinah

in pri večjih podjetnikih, da — za sedaj seveda čisto neobvezno — nabereta podatkov, koliko moči bi taka podeželna centrala mogla oddati. Od teh poizvedb je odvisen prvi obseg cele naprave oziroma naprava sama. Natančnejši pouk pa bodo podale knjižice, ki se bodo izdale v ta namen.

Letošnja košnja.

Naši gospodarji so pričakovali, da se bodo cene živini precej dvignile, ker otava lepo kaže in se ni bati takega pomanjkanja krme, kakor lansko leto. Boljša košnja je pri nas le v nekaterih krajih. Na Notranjskem in Dolenjskem se pritožujejo gospodarji, da bodo letos še veliko manj pridelali kakor lansko leto. Ob hudi suši so se korenine posušile, da je letos vsa trava tako redka, kakor še nikdar poprej. Druga leta so imeli veliko detelje. Letos je zimski mrz in dolgi sneg rdečo deteljo skoro popolnoma vzel; domača detelja je pa redka in malovredna. Mnogi so že zdaj v zadregi. Komaj za par tednov je še sena, ko se še jesen ni začela. Ljudje so začeli živino prodajati in jo za vsako ceno riniti naprej.

Zalostna tolažba nam je v tej nesreči pomanjkanje sena tudi v drugih deželah. Na severu so imeli lani prav dobro košnjo. Letos so gori tem huje prizadeti. Spomlad je bila mrzla, da trava ni mogla rasti; potem je junija in julija skoro vedno deževalo, da je prav veliko pokošene trave segnilo. Češka, Moravska, Gorenja Avstrija in Štajerska so imele prav slabo prvo košnjo. Naj bo otava še tako lepa, vendar ne bo zadostovala krma čez zimo. Na Štajerskem je le ena okrajna zadruga naročila za svoje člane 200 vagonov sena po 12 K 100 kg., torej skupno za 240.000 K. Kako more potem kmet še shajati? Zdaj pa vse živino naprej tiši, da se je le znebi.

Prihodnje leto je komaj upati izboljšanje cen, ker se bo gotovo sklenila trgovinska pogodba s Srbijo in Rumunsko. Po teh pogodbah bosta smeli obe državi uvažati do 70.000 glav zaklane živine.

Za naše gospodarstvo izvirajo iz tega pomanjkanja krme prav važne posledice. Toliko travnikov imamo in vendar sena še primanjkuje!

Večini posestnikov se zdi škoda onih kronic za napravo dobre gnojne jame in zbetoniranega hleva. Gotovo bi vsaj tretjino sena imeli več, ko bi vso gnojnico porabili. Sami sebe pa travniki skoro gotovo ne bodo gnojili.

Povsod se pritožujejo nad pomanjkanjem sena. Pojdi pa malo v gozde. Videl boš tam skoro cela senožeta najlepše trave, ki brez vsake koristi izginja. Ali bi ne mogli v gozdih pasti živine.

Mali dečko bi zadostoval za veliko čedo. V drugih deželah napravljajo z velikimi stroški prave pašnike, pri nas smo še to, kar imamo, zanemarili. Ker živina nikdar ne pride na prosto, se je paši skoro odvadila. Pravijo, da paša gozdu škoduje. Seveda, če bi se paslo le po svetu, kjer je malo razvito drevje. Če je les enkrat zaraščen, potem paša gozdu le koristi. Ne

pozabi pa, koliko bolj trdna in zdrava bo tvoja živina, če se bo večkrat v gozdu pasla. Za živinorejske zadruge, ki nimajo planin, bi bila paša v gozdu zelo potrebna in koristna.

Ko je lani manjkalo sena, so mnogi gozdno travo v koših domu nosili. Dobro je teknila živini. Če jo bo pa živina sama popasla, bo še veliko boljše.

Ker bo letos veliko živine odprodane, bodo gotovo mlečni izdelki zelo dragi. V severnih deželah se že zdaj menijo kmetje, da bo treba ceno mleku zvišati. Pri nas bodo skušali hitro napraviti sklepe za sir, maslo in mleko. Bodite previdni! Zdaj smo mi na konju. Če hočejo dobro blago imeti, naj tudi dobro plačajo.

Otroci naj se učijo.

Pred več stoletji niso znali niti visoki gospodje brati in pisati. Takrat je bil mož ugleden, če je znal dobro meč sukati. Zdaj imamo skoro v vsaki mali občini šolo, kjer se otroci učijo poštrevanko in abecednik, da marsikatera mati misli, da je mali že celi učenjak. Mnogo gospodarjev pa le postrani gleda ta napredek v šoli. Še vedno mislijo, da je zadosti, če znajo otroci za silo brati in pisati, drugače pa sta sekira in kosa boljša za kmeta. Taki starši ne bodo spodbujali otrok k večji pridnosti, ampak jih bodo le odvrčali od učenja. Otroci izgubijo zanimanje za šolo, katerega pozneje ni več mogoče malim vcepiti. Ker je zdaj ravno čas, ko se bodo šole začele, je potrebno, da si ta predmet malo natančneje ogledamo.

Kolikor mož zna, toliko velja. Bog vé vse in čimbolj spoznavamo svet in zemeljske moči, bolj bomo v tem tudi spoznali Boga in lepoto njegovega stvarstva. Za dobro in človeku primerno življenje je v sedanjih razmerah potrebno, da se človek veliko nauči. No, kaj pa pomaga učenost?

Ko je na Francoskem trtna uš skoro popolno pokončala vinograde, so prosili gospodarji ministrstvo, naj jim pošljejo kakkega moža, ki jim bo rešil trto in odvrnil gospodarski polom. Tamošnji kmet ima skoro le vino za prodati. Če tega ni, nima kaj drugega prodati. Vlada pošlje kemika in znanega učenjaka Pasterja. Takrat so pa zrastle kmetje: »Nam trta gine. Mesto pametnega vinorejca, nam pošlje vlada enega filistra, ki trte še videl ni. S tem gotovo ne bo nič.« — Paster je preiskaval, našel trtno uš in rešil francoskega kmeta. Le njegove iznajdbe prihranijo ljudem vsako leto na sto in sto milijonov denarja in milijonom bolnikom povrnejo zdravje, ker se je tudi v tem odlikoval, kakor nobeden drug v preteklem stoletju. Pri vsej svoji učenosti je bil prav otroče pobožen in vedno molil rožni venec. Ko so mu očitali, da ima vero kakor britanski kmet, je ponižno odgovoril: »Če boste molili zame, bom imel še tako vero, kakor britanska kmetica.«

Kaj pomaga učenost, vam kažejo železnice. Kako težko so popred prodajali

svoje blago! Odkar je Štefenzen iznašel železniški stroj, je celi svet postal skoro en sam trg.

Moč izobrazbe se je pokazala v zadnjem času tudi pri Japoncih. Le zaradi tega, ker so se veliko učili in porabili vse moderno znanje, so zmagali skoro desetkrat številneje Kitajce, ki so po naravi veliko bolj prebrisani in tudi močnejši od njih.

Sicer pa vidimo tudi doma ravno isto. Koliko milijonov je posnemalet kmetom prinesel. Privzemite stroje in razne druge iznajdbe, pa boste videli, kaj stori učenost.

Kar mož zna, to velja. Nekdaj so cenili le visoki rod, dandanes gledajo na denar, v resnici se bi moral vsak vpoštovati le po svojem znanju in delavni sili. »Toda, kaj pomaga učenost kmetu.« Da zna le brati in pisati, je zadosti. Najdražja stvar na svetu je neumnost in nevednost. Naši ljudje izdajo vsako leto stotisoče po nepotrebnem, ker si ne znajo sami prav nič pomagati. Od urada prinesejo pisma. Ne razume jih. Sam mora povprašati in iti na daljino pot, ali pa še kazni plačati. Časopise in knjige bere, pa jih ne razume. Živino krmi. Ponosen je, da se mu lepo redi. Še na misel mu ne pride, da bi z drugim načinom krmljenja dosegel isti uspeh in veliko manj porabil. Vse, kar človek zna, mu enkrat prav pride. Prizadeva naj si vsak, kolikor mogoče veliko se naučiti in izpopolniti svoje znanje. Med našim ljudstvom je na tisoče prav nadarjenih ljudi, ki niso imeli priložnosti za izobrazbo. Hrepenijo po poduku, radi berejo, toda knjig nimajo in poti ne poznajo. Če se pozneje pijače navadijo, jih mine tudi zanimanje za učenje.

S starimi se ne bo dalo več veliko napraviti. Glejmo pa, da bodo vsaj otroci kaj znali. Res ni naša šola taka, kakor bi morala biti, mnogo je nepotrebnega, še več pomanjkljivega, ker se otroci ne naučijo tega, kar za kmečki stan potrebujejo, vendar je šola dobra in koristna. Čim več se otrok nauči, boljše bo zanj v življenju.

Učenje je pa vsakemu zoprno kakor težavno delo. Veliko bolj prijetno je zunaj skakati in se poditi z drugimi otroci. Otroka je treba na učenje navaditi, kakor na vsako dobro stvar. Toda, povsod lahko opazujemo, da otroci doma le malokdaj vzamejo šolsko knjigo v roke, ker jih nobeden k temu ne sili. »Saj ne bo rabil, čemu ta neumnost«, pravi oče. Pri tem se še skrega čez učitelja ali duhovnika, če dosti zahteva od otrok in se trudi, da bi se res kaj naučili. Tako ne gre. V vsaki hiši bi morala oče in mati gledati, da se otroci vse naučijo in naloge skrbno in brez napake izpišejo. Sama naj jih izprašujeta, kar se imajo za naučiti, da otroci vidijo, kako se starši za šolo zanimajo. »Kako, kako, ali jaz naj bom za učitelja? Kaj bodo pa krave in njive počele?« Prijatelj, ali so te važnejše kakor tvoji otroci? Krave in njive se morejo izgubiti in napraviti, kar pa otroci znajo, jim bo ostalo. Poznal sem dobre matere, ki so se same

nanovo učile, da so mogle učiti in izpraševati svoje otroke. Trud jim je bil obilo poplačan.

Glej, da bo otrok hodil redno v šolo! »Toda, otrok mi pase, drži za klesče, pleve na njivi in vse drugo mi pomaga.« Velika nevolja zavlada, če se kdo naznani, da res brez opravičenega vzroka ne pošilja otroka v šolo. Poznal sem gospodarja, ki po več mesecev ni poslal sina v šolo. Ko sem ga vprašal, zakaj otrok redno šole ne obiskuje, mi je rekel: »Jaz otroka rabim doma, ker hlapca nimam. Plačal bom dve kroni kazni, otrok mi bode desetkrat toliko naredil.« Če otrok pogosto šolo zamudi, ne razume naslednjega. Poslušati in znati mora vendar, šola se mu pristidi, zgubi vse veselje do učenja. Brez posebno važnega vzroka naj otrok nikdar doma ne ostane. Kar ti doma otrok naredi, ni posebne vrednosti; otroku se pozna za celo življenje, če se ne bo potrebnih reči v šoli naučil.

Veliko napravi tukaj očetov ali materin zgled. Če otrok vidi, da oče in mati sama rada bereta, se bodo tudi sami radi učili. Dobri starši, četudi revni, vedno radi dajo za potrebne knjige in časopise. Če berejo kaj nerazumljivega, se vpraša prijatelja, duhovnika ali dobrega učitelja. V takih hišah se vedno bolj izobrazujejo, in otroci bodo tudi pozneje raje brali, kakor hodili v slabe družčine. Zapazil sem že skozi več let, da ljudje, ki radi berejo, nimajo veselja nad pijančevanjem in onih praznih družčinah, kjer se zapravi toliko časa, denarja in zdravja. Mnogo je pa gospodarjev, katerim se nikoli denar ne smili za pijačo, ki ima vsak teden po več ur za gostilno časa, nikdar pa ni časa, da bi kaj brali, otroke učili in se z njimi pomenili. Lastni družini postane oče tuj. V mladosti se ga otroci boje, pozneje jokajo nad njim, ker morajo vsi delati za njegovo grlo. Zgubijo se po svetu in največkrat tudi sami zaidejo. Če se bi kakemu takemu gospodarju reklo: »Daj za knjige in časopise vsak mesec eno krono,« se bo kar za glavo prijel, da se mora od takega reveža kaj takega zahtevati. Še šolskih knjig in zvezkov ne morejo kupiti svojim otrokom. Če ga v krčmi pogledaš, se boš kar čudil, kako se prazni liter za litrom in gre krona za krono.

Otroci naj se učijo! Čim več bodo znali, boljše bo zanje. Je v mnogih krajih čudna razvada, da pošiljajo starši otroke v mesta ali nemške kraje, da se naučijo nemščine. Naučijo se res lomiti nekaj besed, toda pri tem se npravno pokvarijo. Malokateremu je bila tujina v korist, če se je imel le nemščine učiti. Naši ljudje so v zmoti. Prav je, če zna kdo več jezikov, toda glavna stvar je dobro delo. Če si dober delavec, bodisi kmet ali rokodellec, te bodo povsod radi imeli in ne bodo veliko vprašali za tvoj jezik. Prav potrebno bi bilo tudi, da bi se vsak kmečki sin naučil pozimi vsaj enega rokodelstva. Čim več človek zna, boljše je zanj.

Berači.

Vedno so bile nesreče, zato tudi vedno reveži na svetu. Brez lastne krivde jih pride mnogo v bolezen in pomanjkanje, ki si pri najboljši volji ne morejo pomagati, če bi tudi radi delali. To so pravi reveži, katerim se odpirajo roke in srce usmiljenih ljudi. V zadnjem času je pa vedno več sitnih beračev, ki kljuje pritiskajo v tujih hišah, ker se jim de'ati ne ljubi in dobijo veliko več brez truda, kakor bi zaslužili s težkim delom. Naši ljudje so vedno usmiljenega srca. Dokler ima, bo delil Slovenec zadnjo skorjico kruha z revežem. Lahko se pa zgodi, da bodo dobili miloščino le bolj silni, pravi berači, nemarni in leni ljudje, ki se brez dela klatijo okoli, ne pa resnično potrebni siromaki. Naj se enkrat tudi o tem spregovori resna beseda.

a) Skrb za reveže v stari cerkvi.

Pred Kristusom niso dosti skrbeli za reveže. Če kdo ni mogel plačati, so ga prodali z vso družino; če je bil bolan, je imel vedno pravico umreti. Ko so razni visoki gospodje v Rimu potrebovali ljudstvo za volitev, so mu dali velike množine žita in igre v cirkusih. To veselo in brezskrbno življenje v mogočnem mestu je vleklo vedno večje število kmetov v mesto, ki so na malih posestvih težko shajali. Na stotisoče je bilo ljudi, ki so samo jedli in pili ter živeli brez dela na državne stroške. Te žalostne razmere so pomagale kršiti rimsko cesarstvo.

Prišel je Sin božji na svet reven v jaslicah. Sam je bil revež in je živel zadnja leta tudi od miloščine, toda ne brez dela. Njegov popravek je bil najvažnejši in najtežji, ko je hotel na svetu osnovati božje kraljestvo. Že prvi učenci Križanega so imeli povsod skrb za reveže. Apostoli so izvolili d'jakone, ki bi naj gledali, da ne bodo siromaki brez pomoči. Verniki, ki so imeli toliko ljubezni do križanega Odrešenika, da se niso obotavljali za vero umreti, so imeli tudi ljubezen do lastnih bratov. Ker so bile občine še majhne, so vsacega v fari ali škofiji natančno poznali. Potrebni navadno niso hodili po hišah prosit. Kar v cerkvi so verniki darovali za cerkev, duhovnike in reveže. Če je bila sila, so pogosto še cerkveno orodje prodali, da so mogli skrbeti za ubožne. Revščina je bila pa tudi drugačna, kakor dandanes. Vojske so bile skoro neprenehoma. Može so pobili in vse, kar je bilo sovražnega, končali. Ta način vojskovanja se je še pozneje dolgo ohranil. Da so bile v teh časih uboge vdove in mali sirotki pomoči potrebni, je umevno. Cerkev je rada dala, kar je imela. Kristjani so se ljubili kakor bratje; kar je eden imel, naj bi vsem koristilo. Sveti škofje so v sili vso cerkveno posodo prodali, da so olajšali bedo nesrečnih. Sveti Lavrencij je razdelil cerkveno premoženje med reveže, sv. Anton je dal vse siromakom, bogatini so odpirali bogate palače nesrečnim in z njimi uživali po'edine ljubezni. Niso dajali miloščine trdi in mrzli kakor v naših časih bogatini, ko imajo več ljubezni do psov in mačkov, kakor do svojih poslov in delavcev, da o bolnikih in revežih še ne govo-

rimo. Z darom so jim dali tudi srce, ljubili so jih kakor brate. — Koncem četrtega stoletja je živel najbogatejša žena tedanjega sveta Melanija, ki je imela 8000 sužnjev in sto milijonov premoženja našega denarja. Vsem sužnjem je dala prostost, obiskovala svete kraje, ustanovila zavetišče revežev, razdelila prav vse premoženje revežem. Najbližja sorodnica cesarjev je umrla popolnoma revna. Po njeni smrti so kmalu prišli sovražni Germani in končali vse, kar so imeli rimski bogatniki. Ko bi ne razdala revežem, bi bilo vendar vse zgubljeno.

V poznejših časih krščanstva so ljudje zopet bolj ljubili sebe kakor Kristusa in skrbeli preveč za ta in premalo za oni svet. Izginjati je začela iz veri nasprotnih src velika krščanska ljubezen do bližnjega.

b) Romanje.

Sveti kraji, kjer je živel Odrašenik, umrli apostoli in mučenci, ali delila milosti mati Marija so bili kristanom vedno pri srcu. Niso poznali železnic in kočij niso imeli, le veliko ljubezen do Boga in njegovih svetnikov so gojili. Ta jih je gnala ona daljna neznana pota, da so molili na blaženih krajih. Tako se je začelo romanje. Takrat je bilo malo bogatinov in še ti, ki so bili, niso bili vselej pobožni. Tudi reveži ali bogati, ki so iz ljubezni do Križanega postali reveži, so hoteli videti svete kraje in se podati na pot v Rim, v Jeruzalem, Kelmorajn in druga božja pota. Na potu so imeli zavetje v samostanih, ki so imeli za romarje in tujce posebne sobe. Če samotana ni bilo blizu, so jo pa kar v kmečke hiše zavili. Slovenec je bil vedno tak, kakor je zdaj. Kar ima, rad da. Zadnje skorico kruha bo rad delil z revežem. Naši dedi so te pobožne romarje sprejeli z največjim spoštovanjem. Povabili so jih k mizi in se potem z njimi pogovarjali. Vsi so z nekim svetim spoštovanjem poslušali pripovedovanje. Gotovo sta sv. Janez Kapistran in blaženi Klemen Hofbauer večkrat romala po naših deželah. Ni čudno če naše ljudstvo še zdaj s takim veseljem roma.

c) Berači - romarji.

V vseh časih je bilo veliko ljudi, katerim delo ni posebno dišalo. Ko so ti ljudje spoznali, kako naši kmetje postrežejo romarjem, so mislili, da bi bilo prijetno tako romati po deželi in iti od hiše do hiše. Kakor romarji so tudi molili v hišah, v gostilnah pa pili, če so kaj grošev nabrali. Tako smo prišli do današnjih romarjev, navadnih beračev. Mnogo jih je, ki morajo prositi. V domačem kraju ne morejo, ker tam poznajo njih lenobo v mladosti, zapravljivost v poznejših letih in ti domačini ne odpustijo radi. Tudi pravim revežem, ki so po bolezni ali revščini prišli v nesrečo je doma navadno težko prositi. Oredo raje drugam, kjer jih nihče ne pozna. — Toda teh pravih revežev je jako malo. Večina izmed naših ljudi so leni, ki raje žive od tujih žuljev, kakor od lastnega dela. V mladosti so pili, zdaj pa romajo od hiše do hiše. Saj jih poznate te naše berače. Strgani in umazani hodijo z mavhami okoli. Palico mora seveda vsak

imeti, ki mu takrat najboljšo služi, če se v glavi malo vrti, kar se vsaki dan primeri, če je dobra bera. Naše gospodinjje, tudi male in najmanjše, ki majo le eno kravico ali kozo v hlevu, dajo, kar morejo, moko, fižol, lešprenj ali kašo, kar se vse odloži pri kakem kramarju ali trgovcu za polovično ceno, ki s tem preiše dobro redi. Najraje vzamejo krajcar (vinar je premalo), ker ni treba nič nositi in se v gostilni veliko lažje za žganje zamenj. Za kruh ti berači prav nič ne marajo, kakor sploh pijanci. Če mu kruha ponudiš, boš navadno slišal: »Ga ne maram, krajcar dajte«. Če ga vzame, ga navadno za kakim oglom pusti. V boljših hišah se tudi za jed vpraša, ker se more tam kaj boljšega dobiti. Dober berač tako ne bo jedel krompirja ali repe. — Berači z mavho zdaj vedno bolj zginjajo, ta obrt je prekmečka. Zdaj imajo muziko, s katero godejo in godejo, dokler kaj več ne pride, ker za muzikanta je vendar krajcar premalo. Sicer jim pa za denar ni dosti mar, ker se pri njih komaj ogreje. Rdeči nosovi, zabuhla lica in kalne oči pričajo, da gre vse za pijačo. Malokateri gre k maši ob nedeljah ali k spovedi o veliki noči. Neki gospod je vsakega pršal za spovedni listek in le takemu dal dar, ki je spoved opravil. Kmalu jih je zmanjkalo. V jeprge jih naši ljudje nimajo kaj radi, ker so preveč živi. — Marsikateremu se tudi toži po lepem življenju v bolnicah, kjer je vsak dan meso in vino. Kar naenkrat ima vse različne bolezni. Prišel je pred nedolгим časom tak romar v bolnico. Ko pride drugo jutro zdravnik, začne milo tožiti, kako ga v trebuhu vije. »Res, res« pravi zdravnik »bomo jutri precej prerezali«. Opoldne ga je zmanjkalo.

Nabere se precej. Sto hiš se na dan prav lahko počasti. Če je pri vsaki le en vinar, je to krona na dan in zraven hrana. Navadno se dobi več. Kje pa navadni dvinar, gospodar zasluži toliko v najhujšem delu? Vse, kar se naprosi, gre navadno po grlu. Dobijo se pa tudi berači, ki imajo po več sto goldinarjev denarja in vendar beračijo, ker to najboljšo nese. — Enkrat sem gledal še kot mlad fant v ljubljanski duhovski hiši, kako je šel berač od vrat do vrat in milo prosil in tožil in tožil o svoji revščini in bolezni. Dobil je groš ali dojačo. »Vidite« je pokazal svoj plen, »tako se mora znati«. Sploh so v mestih še bolj izurjeni, ker tam berača policija preganja. Znajo si pomagati z raznimi umetnostmi. Tak junak je ogrnil predpasnik kakor delavec in z njim stopil v hišo katerega je seveda pred vrati odložil. Drugič si je cigaro prižgal. Nobeden policaj ga ni prijel. So pa tudi nobel berači, razni omikani ljudje, agentje, trgovci ali drugi potepuhi, ki pridejo potožiti svojo nesrečo, da jim je denarja zmanjkalo, da morajo imeti toliko in toliko. Ti so najhujši in najbolj nevarni.

Prav veliko je tudi špitalarjev. »Boljan sem bil, iz bolnice grem«. Ko se pogleda spričevalo, se vidi, da je bilo to pred leti ali pa v zadnjem času brez vsake resne bolezni.

To niso resnični reveži, ampak prave pijavke narodnega premoženja. V Nem-

čiji so izračunali, da dajo na ta način beračem na leto vsaj 600 milijonov mark.

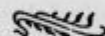
Pri nas se da vsaj toliko, kolikor znašajo direktni davki.

d) Pomagajmo praviim revežem.

V vsaki vasi ali bližnji okolici so pravi reveži, ubogi bajtarji ali kajzarji z številno družino, bolezen ali nesreča jih je zadela, so uboge vdove z otroci, ki se noč in dan trudijo in vendar še obresti ne zaslužijo, so bolniki, ki niso vstanu uživati domače hrane in druge jim ne morejo dati, so nesrečni prevzittkari, katerim lastni otroci grizljeje štejejo in jim zgovorjenega ne morejo dati, ker sami nimajo, so šolski otroci, ki nimajo ne knjig ne obuvala. Tu se nam odpira revščina, da se človeku srce trga, ko jo natančno gleda. So dijakci revnih staršev, ki študirajo v mestih, brez zajutka, brez večerje. Na sto in sto jih umrje za jetiko zaradi slabe hrane.

Greh je pomagati k grehu, napačno miloščino dati nepotrebnemu. Beračev bo vedno več, če se bo vsakemu kaj dalo. Začnimo povsodi strogo izpolnjevati vodilo, da bomo le res potrebne podpirali, nobenemu pijancu, nobenemu navadnemu beraču niti enega vinarja dati. Naj kolnejo, saj kolnejo le sebe.

Odprite in razširite pa srce do pravih revežev domačih in tujih in imeli bomo zaklad v nebesih. »Blagor usmiljenim, ker bodo usmiljenje dosegli.«

Čebelarstvo.

Vsacega, kateri čebelico, to pridno živalico ljubi, mora boleti srce, ko vidi po naši lepi domovini toliko zapuščenih in na pol razpadlih čebelnjakov, pred katerimi so se nekdaj shajali, posedali in modrovali vneti čebelarji. Vsi ti prazni čebeljnaki nam pričajo, da so bili Slovenci vedno prijatelji pridne čebelice, se z veseljem pečali s čebelarstvom nekaj iz gmočnega dobička, še bolj pa zaradi mnogo nedolžnega veselja pri tem opravilu.

Zgodovina nam spričuje, da so ljudje vže v najstarejših časih ljubili in gojili čebelo. Ne samo korist, katero ona človeku s svojo pridnostjo donaja, temuč njeno skrivnostno in čudovito delovanje in življenje, njen vzorni, natančni red, njena varčnost in zmerno življenje, njena ročnost in umetnost pri izdelovanju satovja, njena neutrujena pridnost, njena ljubezen mej seboj, posebno pa do svoje kraljice-matice, vse to je človeka priganjalo, da je pričel to stvarco božjo bolj natančno opazovati, da si jo je vzel sam sebi v zgled, da si je pri tem tudi utrdil vero v neskončno modrega Stvarnika.

Čebela, čeravno je le majhna žuželka, ima vendar v kulturni zgodovini človeštva tolik pomen, da se moramo čuditi.

Malokateri narod, malokatera država ima toliko zgodovinpiscev, kot državice teh neznatnih žuželk.

Modrijani starega veka, učenjaki in pesniki, kakor: Salomon, Sirah, Ksenofont, Vergil, Plato, so občudovali lepe lastnosti in prednosti čebele. Čebela ima nek svoj

jezik, svoje pesni, svoje pogovore, svoje bajke in pravljice, da, tudi svoje praznovstvo.

Čebeloreja nam pogostokrat kaže izobrazbo, kulturo ljudstva, njegove navede, njegovo mišljenje, njegove dobre in slabe strani.

V grških in rimskih bajkah se slika čebela kot neko božje bitje. Mnogi pisatelji imenujejo čebelice otroke solnca.

Egipčanom je bila čebela podoba državne in kraljeve časti. Vže 4000 let pred Kristusom najdemo v klinopisih čebelo naslikano.

Plato postavlja čebelino življenje v panju v zgled dobro urejenega državnega življenja. Ko se je sv. krščanska vera razširila po svetu, se je tudi čebelarstvo pričelo naglo razvijati, ker cerkev je potrebovala voska za sveče. Saj voščena sveča je podoba Zveličarja, podoba Njegovega presvetega deviškega telesa, ker vosek napravi deviška čebela iz medu, katerega nabira na lepih, dišečih cvetlicah.

Kaj čuda potem, da človek čebelo visoko ceni in pravi, da je grdo in surovo, če kdo čebelo brez potrebe umori.

Pri starih Germanih je bila celo prazna vera, da čebela poštenega mladeniča ali dekleta ne piči in zato so dekleta včasih svoje zaročence postavile na poskušnjo tako, da so se morali fantje vstopiti pred čebeljak v sredo med čebele.

Nekod so ljudje čebele častili kot posebne hišne varile in trdili, da v take hiše, kjer stoji blizu čebeljak, strela ne udari, kakor še nekateri mislijo o lastovki.

Vže lepo ime čebelar, čebelarški očak ali očanec nam pojasnjuje prijazno razmerje čebelarja s čebelico. Dobri čebelar skrbi za svoje čebelice skoraj tako kot za svoje otroke, pita jih, rad je pri njih in v prostih urah išče razvedrila pri čebeljaku. Kadar govorimo o čebeli, ne rabimo prostih in surovih izrazov, ne pravimo n. pr. čebela crkne ali pogine, temuč umre; ne dajemo čebelam žreti, temuč pitamo jih. Cel panj čebel ima tudi časten naslov: ljudstvo ali polk.

Iz vsega tega razvidimo, da človek vže tisoč in tisoč let čebelo ljubi in goji, da so bile čebele vedno posebne ljubljene človeka.

Po pravici poje nemški pesnik Hebel nekako tako-le:

O čebelica drobna, živalica mala,
najlepši nauk si ti zapisala,
ko me učiš: da blago srce,
pridnost neumorna in red za vse,
zvestoba do carja, spoštovanje do trona,
zadovoljnost in srečo le hiša ona
vživa, ki tebe ljubi, goji,
v sredi priproste kmečke vasi.

Mnogim se zdi čebelarstvo le neka igra, ki ne prinaša nobenih koristi; muha, pravijo, ne dá kruha.

Pa tako govore po krivici. Tako govore tisti, ki nič ne razumejo o čebelarstvu, tako ne govori noben pravi čebelar.

Navesti hočemo le nekatere koristi čebelarstva.

Največje bogastvo človeka je izobražen duh in plemenito srce. Čebelarstvo ne

škoduje nobenemu, pač pa je dobrotljivo in obče koristno opravilo, ki močno vpliva na to, da se človek oblaži, da postane dober in plemenit. Čebelar rad sedi pri čebelah, opazuje jih in misli. Vedno vidi kaj novega, vedno kaj zanimivega in mikavnega, vedno se bolj čudi tej pridni, redljivi, snažni in spretni stvarci božji. Ali pa ne bo to opazovanje in to občevanje s to ljubko živalico blagodejno vplivalo na značaj čebelarja? Tiste ure, katere čebelar, četudi brez dela, preživi pri svojih ljubljenukah, niso izgubljene. Dandanes, ko svet tako hrepeni le po uživanju, po razkošnosti in vedno novem draženju nasladnosti, se mora čebelarstvo vže samo zaradi tega priporočati, ker človeka priganja k delavnosti, ga privede na domačo hišo, ga uči lepega reda, snage in poštenega, skrbnega in varčnega življenja. Zato poje neki pesnik:

Iščeš veselja, prave lepote,
iščeš sreče, naravne krasote! —
Glej — tam v dolini, v borni hiši,
kjer domuje čebela v skritem zatišji,
kjer vrtiček mali cvetke krasé,
tam srečni, zadovoljni ljudje živé.

Kako prav je imel neki sloveč čebelar, ki je govoril te-le besede: »Poglejte in prereščajte v mislih razne čebelarje, prijatelje čebelice. Med njimi boste našli malo pijancev, malo igravcev, malo duševno in telesno propadlih ljudi. Hudobni in sprideni ljudje za to nimajo smisla, ne veselja. Njih duša je preplitva za to. Njih srce je za tako nedolžno veselje neobčutljivo, mrtvo, izžgano kakor nirtva lava. Med čebelarji ne boste našli ljudi, kateri bi bili Boga zapustili, na Boga pozabili. Saj čebelica jih vodi k Stvarniku. Kaj boste našli? Ne sicer same angelčke, pač pa pridne, delavne, za svojo družino skrbne gospodarje, blage, rahločutne ljudi, dobre prijatelje, prave podobe čebelice. Če tudi niso vsi čebelarji sami svetniki, pač pa so pošteni pravni ljudje; če tudi niso vsi učeni, pač pa so možje, kateri znajo tudi nekaj misliti, pravi prijatelji narave so. Zato je častno, spodbudljivo in veselo, da so se vstopili v vrsto čebelarjev tudi možje bistrega uma, duhovniki, učitelji, zdravniki, učenjaki. Kdor ljubi svojo domovino in vé, da moč in blaginja ljudstva ne obstoji samo v puškah in mečih, temuč v plemenitosti srca in kreposti podložnih, kdo, ki to vé, bi toraj ne želel, da dobi čebelarstvo mnogo zvestih prijateljev, vže samo iz tega vzroka, ker ono tako blagodejno vpliva in blaži dušo in srca ljudi«. Tako stari čebelar.

Resnično, čebelarstvo je poezija kmetijstva, in namen čebelarstva je, kakor je lepo povedal baron Ambrozy na lanskem čebelarškem shodu v Dunajskem Novem mestu: »Izpolniti v narodnem gospodarstvu vrzel, zalagati čebelarje z drobižem in usušiti marsikatero solzo«.

Koliko nedolžnega veselja, ki je prav po ceni, uživa čebelar pri svojih čebelah, posebno če čebelari na moderni, umetni način in ima panje na romiče s šipo ali mrežo zadaj. Vsaki dan vidi kaj novega. On lahko opazuje svoje ljubljene, ne da bi jih motil. On gleda njih prid-

nost, red, snago, varčnost, čudovito umetnost in sploh vse delo znotraj v panju; od zunaj pa z veseljem opazuje, kako se veselo praše, kako hite na pašo in se težko obložene vračajo nazaj ene z belimi, druge z rumenimi, tretje z rdečimi hlačicami ali koški, polnim cvetnega prahu. Polne sladkega medu prisopihajo težko do panja in komaj so se malo oddehnile in odpočile, brž hité v panj, da odlože cvetni prah in med, pa zopet na delo od jutra do večera. Kako prijetno je njih šumenje v topleni poletni večeri, kako veselo njih brenčanje ob času roja, kako oster je glas in klic straže pri žrelu, ko se bliža sovražnik ali roparica — vse hiti venkaj iz panja in brani domačijo in matico; začne se boj in če pade ena, zdaj druga, zdaj tretja, vedno prihajajo nove v boj, vse so za eno, ena za vse. Kako žalostno se glase, skoraj bi rekel, jokajo, ako se jim je izgubila ali umrla matica. Ni lepšega, kakor gledati, kako ta majhna in nežna stvarca ljubi svojo matico, kako se ji vse umikajo in pot delajo, kadar hodi od celice do celice, kako jo v lepem krogu obdajajo, kadar počiva pozimi ali kadar leže jajčka, kako pride zdaj ena, zdaj druga, da jo pita, da jo kaj poboža in osnaži. Prav je imel stari Dzierzon, ko je rekel: »Kdor se peča s čebelarstvom ne samo zaradi dobička, kdor je res pravi prijatelj čebel, ta je priden, rahločuten človek. Občevanje s čebelami zbudi v srcu, katero še ni sprideno, veselje do del božje Vsemogočnosti in čudežev v naravi, in kogar narava veseli, ne more biti hudoben človek«.

(Konec prihodnjič.)

K vzgoji mladine.

Vzgoja mladine — čisto obrabljena beseda, ki se jo nešteto krat sliši in bere, ne da bi koga posebno pogrela. In vendar — katera je važnejša in osodnejša! Ko bi le človek mogel najti besedi, s katerimi bi prodril v dno razuma in srca našim starišem, da bi spoznali, za kaj se prav za prav gre pri vzgoji otrok.

Ako imaš priliko opazovati občevanje v družinah — bodisi v kmečkih, delavskih ali meščanskih, — kako tu oče in mati v vsej goloti kažejo razne strasti in slabosti: jezo, laž, sebičnost, požrešnost, lakomnost, nevoščljivost itd., potem se moraš zgroziti nad strašno duševno revščino teh ljudi. Ne vedo, da vse to zlo seme pada v dušo njih otrok kot zrnje na razorano njivo in čudijo se in zdihujejo, kadar ta osat v otroku doraste in prične zbadati tudi njih. Ne vedo, da tega osata popolnoma zatreti nikdar več ne bo mogoče — razen s čudežnimi nadnaravnimi pripomočki. Pa naj otrok, ko doraste, tudi pride k pravemu spoznanju in za hip uvidi vso žalostno razdejanost svoje duše, vso nič-

vost svojega na krivi podlagi zgrajenega življenja — nikdar se iz lastne moči ne bo mogel poboljšati, marveč bo izdihnil sredi svojega žalostnega osata. Ko bi ljudje le zapopadli, kaj se to pravi, eno tako ubito človeško življenje, ki ga nikdar niso dvigali žarki višjih, večnih ciljev! Ko bi le vedeli kaj store svojemu lastnemu otroku, ko ga z lastnim zgledom in početjem od prvih trenutkov njegovega življenja treščijo v življenja močvirje, od koder v obče nikdar več ne vstane.

Sicer pa že narava sama zahteva, da se višji pred nižjim nekako dostojanstveno, vzorno ponaša, ter si tako zagotovi spoštovanje in veljavo pri njem. Zlasti pa mora ta čut biti razvit pri stariših nasproti otrokom, saj so oni prva temeljna človeška oblast, ki jo je Bog postavil že v desetih svojih zapovedih in je zato tudi narava sama njih podložnikom, t. j. otrokom globoko v srce položila ljubezen in spoštovanje do njih in jim prižgala prvo vero: vero v nedotakljivo vzvišenost in dobroto starišev. Stariši, ki so vsaj toliko vestni ali previdni, če že niso resnično tako dobri, da ohranijo to otrokovo vero neporušeno, store s tem svojemu otroku, pa seveda tudi sebi, največjo dobroto. Tudi če bo njih otrok na življenja potu spodrslil in padel: ta lučka njegovih mladih dni ne bo ugasnila, svetila mu bo in ga opominjala, da bo zopet zbral vse svoje moči, vstal iz hudega in zopet krepko korakal naprej po poti večnih kreposti.

Premišljuje vendar o tem, ve naše kmečke matere, pa tudi dekleta, ki ste namenjene za zakon, kako tepe, dvigujoča je zavest, da me moj otrok za nebesni najbolj čisla in spoštuje, da sem mu kakor zvezda vodnica, na katero opira svoj pogled v stiskah in težavah življenja, da sem mu kakor neporušen oltarček v dnu srca, h kateremu se zateka v vseh prevarah in nezgodah, zateka s svetim zaupanjem in spoštovanjem! Ne mislite, da so to kaki redki čudežni otroci, ki tako visoko drže svoje stariše; nikakor ne, marveč vsak otrok je po svoji naravi nagnjen k ljubezni in spoštovanju do starišev in to zlasti matere, ki jo od prvih hipov življenja vidi okolo sebe. Odvisno je le od starišev, da si otroke dobre ohranijo, odvisno od tega, kakšno podobo o sebi vtisnejo v otrokovo dušo. Zato stariši sami zoper sebe pričajo, ko se pritožujejo zoper nepokorščino in hudobnost svojih otrok. Res je sicer, da se otrok čisto izven hiše pohujša, a dokler bo pri starših jih bo ubogal in spoštoval in si ne bo upal tako z lepa delati jim sramoto in žalost. Pri dobrovzgojenih otrocih bo navadno zadostoval en pogled, ena resna beseda starišev, da ga nagne k pokorščini ali vsaj kesu; kjer se mora mati še-le zjokati nad otrokom, že bolj slabo kaže.

Pri sebi torej je treba materi začeti za dobro, krščansko vzgojo otrok. Tega naj se naše kmečko ženstvo zave: ali je mati blaga, vzorna žena, ali so otroci nesrečni, malovredni. Drugega izhoda ni. Vsaj eno pa bi moralo biti vsaki materi sveto in nedotakljivo: čista nedolžnost njenega otroka. Koliko se samo v tem oziru greši v naših družinah! Koliko surovih,

nedostojnih izrazov je tu vdomačenih in v rabi kakor kruh in zrak, kolikrat v prepiru in jezi švignejo iz ust grde besede, ačitki, kolikrat se vrste pogovori vpričo otrok o stvareh, o katerih si napravijo stariši sodbo, kakor da so njih otroci pravi nebeški angelčki, ki še sence slabega ne slutijo. In vendar je vse to za otrokovo dušo isto, kakor če bi kdo z gnojnico obrizgal komaj razcveteli kelh bele lilije, ali kakor bi polagal kalj jetike v otrokova pljuča. Lilija bo za vsikdar oskrnjena, pljuča bodo načeta, ranjena, in četudi se napredovanje bolezni še o pravem času zabrani — pravega zdravlja, prave moči ne bo nikdar več in vsak hip bolezen lahko znova izbruhne. Otrokova domišljija enkrat umazana, oskrnjena se ne da več oprati, ozdraviti. Tak človek, ki mu je bila domišljija že v rani mladosti zastrupljena, do svojega groba nosi na očeh očala, ki mu po silji kažejo vse umazanosti in ga vlečejo k njim, ta očala mu v prostaštvo zavijajo vse, kar je sicer samo na sebi lepega in dobrega. Tak človek je nesreča sebi in drugim.

Zatorej še enkrat, krščanske žene in matere, premišljuje večkrat o odgovornosti polni nalogi vzgoje otrok. Vprašajte se resno, v tih celici svojega srca, ali ste vredne in zmožne te naloge; in ako vam vest odgovarja, da ne, potem ne mudite ne ure ne dneva, marveč nemudoma se zatecite za pomoč v dobrem tje, kjer jo edino dobite: v zakramentih, pred altarjem Njega, ki je male k sebi klical... Zatecite se pa tudi v katoliško izobraževalno društvo, kjer vam ne bo manjkalo knjig in časopisov, ki vam odpro oči k večji izobrazbi. To dvojce: vera in izobrazba bodi vam temelj, na katerem zidajte vzgojo svojih otrok. **L. K.**

Nekaj splošnih opazk za kuhinjo.

Glavna postava za vsako kuhinjo mora biti: snaga. Snažno mora biti vse od kuharice same, pa do zadnje žlice v žličniku. Najboljša pečenka mi v umazani posodi ne bo dišala in bi si mesto nje izvolila raje krompir v — oblicah, ki bi si ga sama olupila.

Za snago je treba imeti takorekoč nek poseben čut, ki človeku natančno in vestno pove, kaj je snažno in kaj ni. So ženske, ki pomivajo posodo v popolnoma umazani vodi in jo brišejo s cunjami, s katerimi so preje kdove kaj gnusnega obrisale, pa jim še na misel ne pride, da taka posoda potem ni snažna, marveč naravnost gnusna: Manjka jim čut za snago. Marsikatera ženska, ki ima sicer snažno kuhinjo, z mirno vestjo položi kruh k surovemu mesu in s krvavimi rokami prijema posodo in druge stvari; istotako ravnodušno reže pečenega piščanca na isti deski in z istim nožem, kakor je prej surovega snažila, ko je oboje komaj s kako umazano cunj malo obrisala ali površno z vodo oplahnila. Tako se ti lahko zgodi, da na preveč pečenem piščancu dobiš sledove sveže krvi, kakor se ti tudi prav mnogokrat zgodi, da diši ali bolje

smrdi kruh, pečenka itd. po surovi čebuli ali po drugih stvareh, ki prav nič ne spadajo zraven, ravno vsled tega, ker jih je rezala gospodinja z umazanim nožem in na umazanem krožniku. Če si količkaj natančnega želodca, ti bo to ves tek pokvarilo, ona pa se bo čudila, zakaj da vendar ne ješ: Manjka ji čut za snago. Pa bodi naštevanja dovolj; vsaka ženska lahko že iz tega sklepa, v čem greši proti snagi in se lahko potem tudi poboljša.

Druga važna kuharska postava je pa vestnost in natančnost; nobeno skup zmetano delo ni nič vredno, najmanj pa še površno skuhan jed. Tudi pri kuhi je treba biti vedno z glavo zraven, vse je treba skrbno pripraviti, o pravem času pristaviti in prav soliti in začimbiti; o pravem času odstaviti z ognja. Vsaka površnost in razmišljenost se pri kuhi maščuje: najprvo nad družino, ki mora slabo jed uživati, potem pa tudi nad kuharico, ki mora marsikatero bridko požreti od družine.

Vsaka gospodinja naj že prejšnji dan misli in določi, kaj bo drugi dan kuhala; pri vsaki jedi naj natančno premisli, kaj bo vse rabila, da ne bo potem v zadnjem hipu hodila iskat na posodo tega ali onega, ali pa jed le na pol naredila. Kar spada v kako jed, mora tudi resnično vanjo priti, sicer ne prija ne jeziku ne želodcu.

Glede mesnih jedi veljajo tele splošne zahteve: 1. Za juho mora biti meso popolnoma sveže in ga je treba prav dobro izmiti v obili mrzli vodi. Pristaviti ga je treba s potrebno zelenjavo in zaliti z mrzlo vodo; vre naj juha popolnoma počasi. 2. Meso za pečenje, dušenje itd. pa je bolje, da je nekoliko uležano — a seveda še ne sme dišati. Pere naj se ga menj nego za juho in zato raje s snažnim prtom obriše, kar pa nikakor ne more veljati za perutnino, zajce itd. Sploh ni res, da bi umivanje mesu tako škodilo, kakor nekateri trde; boljše je še ga preveč oprati, ko pa premalo. Pač pa naj se pečenke ne pristavlja z mrzlo mastjo in juho, marveč naj se takoj surovo meso polije z razbeljeno mastjo in vrelo juho; to pa zato, da zgornja plast mesa zakrke in ne propušča mesnega soka iz sredine.

Kar se tiče prikuh, je treba gledati, da niso postane, zlasti krompir. K dobremu okusu prikuhe mnogo pripomore, da se vsaj deset minut še kuha, ko smo ji pridejali prežganje oziroma jo zabelili. Prežganje je vedno najprej zaliti z mrzlo vodo, da se lepo razpusti in šele potem stresti v jed. Sladko in kislo zelje in repo naj se ne potresa s suho moko, marveč moko se najprej razmota v mrzli vodi in potem zlije v prikuho ter isto takoj nato zabeli. Mešati je treba prikuhe pogosto in temeljito.

Pri močnatih jedeh je zlasti paziti na dvojce: da so čim najbolj rahle in pa dovolj pečene ali kuhane. Katera ne zna napraviti rahlih štrukljev, cmokov, krofov itd., naj se skuša pri sosedu to naučiti, drugače naj teh jedi raje ne kuha, ker so v nasprotnem slučaju jako težko prebavne in zdravju nevarne.

Motorje najboljšega sistema, mline in stiskalnice za grozdje in sadje. Železne blagajne, stavbene potrebščine in vso drugo železnino

dobavlja po najnižjih cenah slovenska veletrgovina z železnino **FR. STUPICA** v Ljubljani, Marije Terezije cesta št. 1.

Proda se iz proste roke

2461 2—1

Sprejme se

posestvo

v Kotu št. 11 pri Noviščtiti, p. Ribnica, Dolenj., obstoječe iz hiše z dvema sobama in dvema kletima, hleva, zidanega svinjaka, skednja, velikega sadnega vrta (voda blizu hiše) njiv, travnikov in gozda. Cena po dogovoru. Več se pove **Janez Silc**, lastnik istotam.

: Suhe gobe :

češminjevo lubje, arniko, lipovo in bezgovo cvetje, sladke koreninice, korenine in perje od beladone in malih noric (lesjaka), jertnik, tršljik, podlessek i. t. d., kupuje

V. H. Rohrmann

v Ljubljani sv. Petra cesta št. 28 in v Novem mestu, Ljubljanska cesta št. 37.

2068 1

Prašiče

2350 varujemo pred 3-1 okuženjem,

če se jim 3krat na dan da žlico „Pyrrrola“ v krmo. 1 steklenica 1 K, 10 stekl. K 9—. Najmanj se dobota 2 stekl. Izdeluje in razpošilja vsa preizkuš. zdravila za živino

Lekarnar V. Savost

Marišor V. Frana Ježefa cesta.

Izvirne predilne

na stroj selfaktor, da-lje delavke na predilni stroj na obroček (Ring-spinnerinnen), kakor tudi delavke na predpre-dilni stroj (Flyerinnen) in druge prediln. delavce

2367 išče 3—1 velika južnonemška pre-dilnica za bombaž. Lep kraj, cene življ. razmere, visoka plača. Ponudbe pod F. D. E. 199 na Rud. Mosse, Frankfurt a. M.

samostojen mlinar,

vešč mlinarske stroke. Neoženjen ima prednost. Plača po dogovoru. Več se izve pri Ant. Kobi-ju, Breg, Borovnica. 2342 (1)

— 2 težka vozova —

za en par konj se prodasta po zelo nizki ceni in obenem 2 konjsko komata. **Andrej Kusterle**, Trtnik št. 29, pošta Podbrdo. 2144 1

Pri naročilu 1 zavoja franko 2380 „ 5 zavojev „ 35—1 in 5% pošiljam za potnike, posestnike in za-sebnike 1 zavoja 40—45 m ostankov v kosih od 1—15 m za K 1550. Pristni brez-hibni in stalnobarvni kanafasi, modrotiski, oksfordi, flanele, grizeti, barhenti, cefiri, belo blago in dr. v najcenejši izbi v tkalnici

Antonina Maršika,

Č. Čermá pri Nachodu, Češko.

Na željo se postreže vsakomur s potrebno izbiro. Rj. he brez šva, platnene, 150 cm šir., 225 cm dolge, 1/2 tuc. K 15—. Prosim vsa-kogar, da naznani natančen naslov ter pošto in žel. post. Neprimerno se vzame nazaj in vrne denar ali zamenj blago; prevara izklj.

: TEODOR KORN :

pokrivalec streh in klepar ter vpeljavec vodovodov, Ljubljana, Slomškove ulice št. 3 in 10 ter lastnik že 56 let obstoječe trgovine **Josip Stadler** v Ljubljani, Stari trg št. 9, se priporoča za napravo vseh v njegovo stroko spadajočih del. — Glavno zastopstvo za slovenske dežele za najnovejšo razsvetljivo „Brikettid“-luč, oblastveno dovoljena za upeljave v stanovanjih, gostilnah, prodajalnah itd. Najcenejša luč, brez vsake nevarnosti, najenostavnejša oprava. Lični mali aparati se napolnjujejo z malimi „Brikettid“-kosi ter vodo. Vsa poja-nila in prospekte dobi na željo vsakdo pri meni brezplačno. 1883 14—1

Pozor! Ugodna prilika za nabavo

mlekarских strojev

kakor: parni kotel, posnemalnik, pastazerni aparat metilnik, pinja „Viktorija“ in druge k mlekarni spa-dajoče stvari, prodaja po nizki ceni **mlekarska zadruga v Gorjah.** 2382 3—1

Torej mlekarni ali živinorejci, ne zamudite ugodne prilike!

Samo

6 dni

LJUBLJANA HAVRE NEW-YORK

Francoska prekomorska družba. Odhod iz Lju-blijane vsak torek. Vozne liste in pojasnila daje amo 383 26—1

ED. ŠMARD

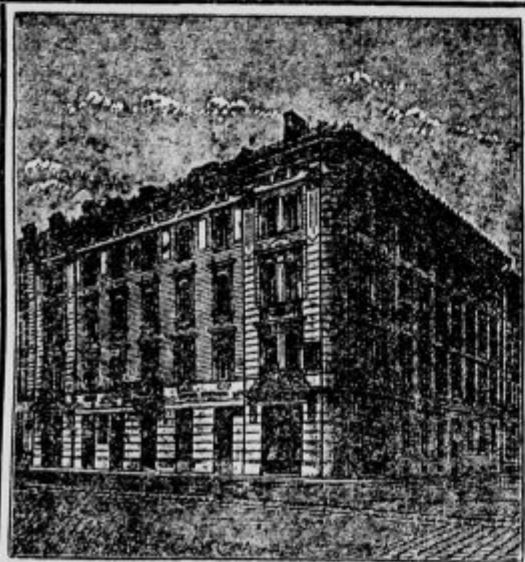
obl. konces. potov. pisarna Ljubljana, Dunajska cesta 19 nasproti znane go-stilne pri „Plovca“

Zajec & Horn

tovarna umetnega kamenja Ljubljana Dunajska cesta 73.

:: Podružnica na Pešati, p. Dol pri Ljubljani. ::

priporoča solidne tlakove za cerkve in veže, stopnice, podboje, grobne spomenike, cevi za kanale, umetni marmor in prevzema be-tonska dela po najnižjih cenah. 1827 1—1

Ustanovljena leta 1882. Telefon št. 185. Poštne hranilnice račun št. 828.405.

Kmettska posojilnica ljubljanske okolice

114 registrovana zadruga z neomejeno zavezo 52—1

v lastnem združnem domu v Ljubljani na Dunajski cesti štev. 18

je imela koncem leta 1908 denarnega prometa nad K 71.417.344-75

obrestuje hranilne vloge po 4½%

— brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike. —

Sprejema tudi vloge na tekoči račun v zvezi s čekovnim prometom in jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog dne 31. decembra 1908 nad K 17.102.911-27

Posojajo na zemljišča po 5½% z 1½% na amortizacijo ali pa po 5½% brez amortizacije, na monice po 6%

Posojilnica sprejema tudi vsak drugi načrt glede amortizovanja dolga.

Uradne ure: vsak dan od 8. do 12. in od 3. do 4. ure, izven nedelj in praznikov.